

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ АНАЛІЗ І ОЦІНКА РИЗИКІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ МИТНО-ТАРИФНОГО ТА НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД

ТЕТЯНА ЛІПІХІНА,
канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародної торгівлі КНЕУ,
заступник директора Департаменту митних платежів
Держмитслужби України

У статті автор обґрунтовує доцільність застосування системи аналізу й оцінки ризику під час здійснення митного контролю товарів, що переміщуються через митні кордони у рамках зовнішньоекономічної діяльності.

Основною метою інтеграції України до системи світового господарства є необхідність збільшення економічного потенціалу країни у реалізації власних економічних інтересів, підвищення рівня захищеності національної економіки від дестабілізуючих дій чинників національного і наднаціонального характеру.

Досліджуючи глобальні проблеми сучасності, вітчизняний науковець Д.Г. Лук'яненко зазначає, що на сьогодні для кожної країни важливими є не тільки стратегічні геополітичні орієнтири розвитку дво- і багатосторонніх міжнародних взаємовідносин, а й орієнтири загальноцивілізаційні, тісно взаємозв'язані з глобальними детермінантами успіху національних економік — інтелектуалізацією зі здатністю до постійних інновацій [1].

Слід зауважити, що ефективна інтеграція України до сучасної системи світового господарства не можлива без подальшого удосконалення національної системи державного регулювання ЗЕД.

«Усі національні економіки є перехідними з огляду на формування контурів майбутньої світогосподарської структури», — робить висновки Д.Г. Лук'яненко. Тому удосконалення системи державного регулювання ЗЕД повинно здійснюватись через гармонізацію національних правил, які регулюють систему ринкових відносин, до правил, які діють у системі світової торгівлі, з урахуванням пріоритетів державних інтересів і

гарантуванням економічної безпеки.

Глобалізація економіки об'єктивно зумовлює існування ризиків в усіх сферах ЗЕД. У системі митного регулювання ЗЕД застосування процедури спрощеного митного контролю несе певний ризик стосовно товарів, що переміщуються через митний кордон.

Митний контроль в усьому світовому просторі слугує для захисту економічних інтересів держави, а саме:

- ♦ ході реалізації заходів митно-тарифного регулювання: гарантування сплати ввізних і вивізних мит; дотримання міжурядових і міжнародних угод щодо преференційного регулювання; дотримання інших торговельно-політичних заходів;
- ♦ у ході реалізації заходів нетарифного регулювання: дотримання положень про внутрішні податки; дотримання міжнародних і міжурядових домовленостей про заборони й обмеження.

Теоретично існує ризик, що кожен із указаних вище заходів регулювання ЗЕД може бути порушений умисно або помилково. Цей ризик можна визначити й оцінити, використовуючи систему аналізу ризиків.

Завданням митної служби у разі впровадження системи аналізу ризиків повинно бути:

- ♦ визначення допустимого рівня ризику;
- ♦ визначення обсягів контролю, які митна служба повинна здійснювати з метою забезпечення дотримання законодавства у сфері дер-

жавного регулювання ЗЕД;

- ♦ розроблення відповідних методів контролю (наприклад, щодо перевірки документів, які подаються до митного оформлення або проведення митного огляду), які необхідно застосовувати у разі ознак наявності допустимого рівня ризику.
- Всесвітня митна організація (ВМО) визначає систему аналізу й оцінки ризиків у митному регулюванні ЗЕД як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення митних органів необхідною інформацією щодо аналізу й оцінки ризиків, які існують при митному оформленні вантажів, які переміщуються через митний кордон [2].

У системі митного регулювання проведення аналізу та здійснення оцінки ризиків як філософії організації митного контролю набуває актуальності з того часу, коли країна, входячи до системи світового господарства, починає запроваджувати кількісні методи оцінки ефективності державного регулювання ЗЕД, а перед митною службою постає завдання мінімізації трудових ресурсів із максимізацією економічного ефекту від здійснення митного контролю. У цьому разі митний огляд вантажів повинен здійснюватись вибірково, на підставі оцінки ризиків і даних аналізу ризиків, що можуть мати місце під час застосування тарифних чи нетарифних методів регулювання ЗЕД.

Основними економічними функціями діяльності митних органів

є регулююча та фіскальна (бюджетоутворююча). Завдання, які ставить держава перед митною службою у контексті покладених функцій, полягають у захисті економічних інтересів України та забезпеченні виконання бюджетного процесу. Тому застосування заходів митно-тарифного і нетарифного регулювання ЗЕД повинно здійснюватись митною службою вміло й ефективно, сприяючи при цьому швидкому і законному переміщенню товарів через митний кордон.

Митний контроль повинен здійснюватись і не тотально (застосовуючись до всього обсягу товарів, що переміщуються через митний кордон країни), і не вибірково (застосовуючи випадкові [суб'єктивні] критерії, які певною мірою сприяють швидкому досягненню цілей і прогнозів), а використовуючи нові інтелектуальні підходи — оцінюючи ризики, що можуть мати місце у ході митного оформлення товарів.

В умовах глобалізації національної економіки введення в дію системи „інтелектуального контролю” на підставах оцінки ризиків є вкрай необхідним.

Оскільки застосування системи аналізу й оцінки ризиків впливає на всі аспекти діяльності митних органів, Держмитслужба України здійснює лише перші кроки щодо впровадження у процедуру митного контролю такої системи.

Стратегія оцінки ризиків базується на митних деклараціях. Усі митні декларації підлягають автоматичному чи ручному аналізу щодо повноти оподаткування, актуальності статистичних даних, наявності необхідних супровідних документів. За результатами здійснюється оцінка рівня ризику та вирішується питання щодо необхідності проведення митного огляду товарів.

У 2003 р. Всесвітньою митною організацією була розроблена стандартизована оцінка ризиків (COP), яка узагальнила вихідні дані для індикаторів ризику [2].

Зокрема, для товарів із високим рівнем оподаткування визнані такі

вихідні дані, що є індикаторами ризиків у ході здійснення митного контролю:

- ❖ при переміщенні товарів у контейнерах:
 - ♦ повне завантаження контейнера;
 - ♦ адреса призначення відрізняється від адреси, вказаної у коносаменті;
 - ♦ сумнівна репутація відправника/одержувача;
 - ♦ підозрілий маршрут;
 - ♦ розрахунки за договором купівлі-продажу та/або сплата всіх податків здійснюється готівкою;
 - ♦ вантаж супроводжується неякісно або неправильно оформленими документами;
 - ♦ товари не відповідають специфіці діяльності імпортера;
 - ♦ вантаж імпортується для нещодавно створеної компанії;
 - ♦ сухі продукти переміщуються у холодильному обладнанні;
 - ♦ імпортується товари, які легко можна сховати;
 - ♦ імпортується товари, які охолоджені/заморожені з порушенням правил їхнього зберігання;
- ❖ при переміщенні товарів в автомобільному транспорті:
 - ♦ приблизно вказана вага;
 - ♦ узагальнений опис вантажу;
 - ♦ невеликі обсяги поставок;
 - ♦ імпортування насипних товарів;
 - ♦ імпортування нестандартного

або непридатного вантажу;

- ♦ імпортування несезонних товарів;
- ♦ поставки товарів від перевізника до перевізника;
- ♦ накладна CMR заповнена перевізником;
- ♦ неповністю або неправильно заповнені документи;
- ♦ можливість розвантаження/перевантаження у третій країні;
- ♦ імпортування товарів, які можна приховувати;
- ♦ перевізник здійснює перевезення кількома транспортними засобами;
- ♦ перевізник та/або транспортний засіб перетинає кордон уперше;
- ♦ товар ввозиться на нещодавно придбаному транспортному засобі;
- ♦ товар ввозиться на орендованому транспортному засобі або причепі;
- ♦ розрахунки за договором купівлі-продажу та/або сплата всіх податків здійснюється готівкою;
- ♦ завантаження вантажу здійснювалося у регіонах ризику;
- ♦ сумнівна репутація експортера (імпортера);
- ♦ поєднання високих ризиків (транспорту і перевізника).

Індикаторами ризиків контрабанди товарів визначені такі вихідні дані:

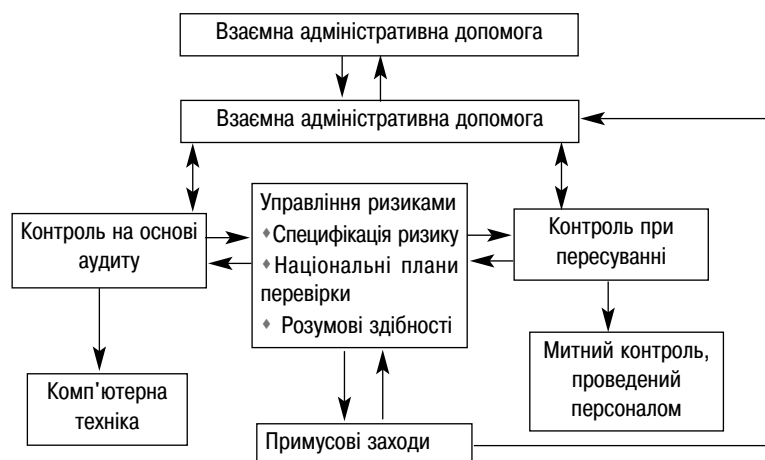

Рис. 1 Схема процесу митного контролю, що здійснюється вищим керівництвом

Рис. 2. Схема процесу митного контролю, що здійснюється нижчим керівництвом

- ❖ за наявності підозри на подвійний інвойс:
 - ♦ інвойс виданий стороною, яка не є виробником таких товарів (особливо офшорними компаніями);
 - ♦ сторони контракту — невеликі контрагенти;
 - ♦ відправник та/або компанія-одержувач нещодавно зареєстровані;
 - ♦ партії товарів не відповідають специфіці занять відправника та/або одержувача;
 - ♦ нерегулярність/невідповідність діяльності та/або транспортувань контрагентами (інтелектуальна інформація);
 - ♦ розрахунки за договором купівлі-продажу та/або сплата усіх податків здійснюється готівкою;
- ❖ у разі підозри на фіктивні компанії, що здійснюють експортування (імпортування) товарів:
 - ♦ завантаження товарів у транзитних районах;
 - ♦ узагальнений опис товарів;
 - ♦ неповна/суперечлива документація;
 - ♦ колективна поставка вантажів;
 - ♦ факт переміщення: сільськогосподарських товарів; легкових автопокришок; електроніки; будівельних матеріалів; лісоматеріали; меблі; текстиль; овочів і фруктів;
- ❖ за наявності підозри на неправильну класифікацію:
 - ♦ узагальнений опис товарів в інвойсі;
 - ♦ неповна інформація у документах;
 - ♦ товари не відповідають специфіці діяльності імпортера;
- ♦ вказано незрозумілу адресу;
- ♦ відправник та/або компанія-одержувач нещодавно зареєстровані;
- ♦ змінені ім'я та/або специфіка торгівлі;
- ♦ витрати на транспортування надто високі;
- ♦ неправильно вказана країна походження товарів;
- ♦ товар підлягає високому рівню оподаткування;
- ❖ за наявності підозри на неправильне визначення країни походження з метою одержання преференції:
 - ♦ неповна/неправильна інформація, зазначена у документах;
 - ♦ неправильний пакувальний реєстр;
 - ♦ оплата митних платежів готівкою;
 - ♦ не вказано країни походження на маркувальних знаках товарів;
 - ♦ переклад назви товарів, інструкції й етикеток здійснено неправильно;
 - ♦ упаковки промарковані по-різному;
- ❖ за наявності підозри на заміну високотехнологічного обладнання низькотехнологічним:
 - ♦ неправильне декларування обсягів товарів;
 - ♦ зазначення неправильних даних у декларації;
 - ♦ підроблені дані стосовно країни походження експортованих товарів;
 - ♦ неправильне декларування даних, що стосуються завершальної стадії виробництва за кордоном;
 - ♦ до митного оформлення подаються з виправленнями;
 - ♦ нестандартний маршрут переміщення партії товару;
 - ♦ нестандартні умови платежу;
 - ♦ нестандартна країна призначення з урахуванням специфіки вантажу;
 - ♦ відправник та/або компанія-одержувач нещодавно зареєстровані;
 - ♦ підозріла упаковка;

- ♦ незрозумілий опис інвойса;
- ❖ за наявності підозри, що товари, які імпортуються, підроблені, контрафактні чи вкрадені:
- ♦ нестандартні розміри або обсяги упаковки;
- ♦ нестандартні або низькоякісні пакувальні матеріали;
- ♦ товари переміщуються без гарантійного сертифіката;
- ♦ до митного оформлення подається ксерокопія або взагалі відсутня технологічна інструкція;
- ♦ нестандартне комбінування товарів;
- ♦ неправильно зроблений переклад інструкцій або етикеток;
- ♦ відсутні дані про авторські права або торгову марку;
- ♦ товари недооцінені;
- ♦ на товарах пропущена велика кількість номерів, виробничих кодів, не вказано термін придатності;
- ♦ документи, які подаються до митного оформлення, містять виправлення;
- ♦ нечіткий опис інвойса.

Певні ризики можуть з'являтися у всіх сферах, пов'язаних із митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України.

Узагальнено можна визначити такі вихідні дані, які можуть бути індикаторами ризику у ході здійснення митного контролю експортно-імпорتنних операцій:

- ♦ у супровідних документах наведені помилкові або неправильні дані про товари;
- ♦ наявність інформації, що суб'єкт економічної діяльності та/або експедитор уже порушували та/або намагалися порушити обов'язки зі сплати митних платежів;
- ♦ перевізник (експедитор) має сумнівну репутацію;
- ♦ наявність особливих повідомлень у рамках певної процедури про специфіку товару у певному контексті;
- ♦ високий рівень оподаткування товару;
- ♦ відправлення здійснюється в контейнерах;
- ♦ невеликі партії відправлень.

Отже, можна дійти висновку, що запровадження системи аналізу й оцінки ризиків під час здійснення митного контролю експортно-імпорتنних операцій – основа правил сучасних митних методів контролю.

Ефективний митний контроль – це особливість сучасної митної служ-

би. Він залежить від професійно організованого контролю, ґрунтованого на ефективній співпраці й обміні інформацією між різними митними союзами, а також від стратегії управління ризиками щодо дієвого використання доступних ресурсів.

Впроваджуючи нові технології у систему митного контролю, держава тим самим звільняє суспільство/торгівлю від надмірного бюрократичного втручання контролюючих органів і сприяє кращому використанню ресурсів митних органів.

Схеми процесу митного контролю, який повинен здійснюватись на різних етапах управління, розроблені Європейською комісією, наведено на рис. 1 та 2.

Джерела

1. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.
2. Керівництво по системі аналізу ризиків при проведенні митного контролю // Офіційний сайт Європейської комісії: <http://europa.eu.int>.
3. Посібник з управління ризиками // Офіційний сайт Європейської комісії: <http://europa.eu.int>.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ДРУГА ВИЩА ОСВІТА

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА «Логістичний менеджмент»

Переваги програми:

1. Програма реалізується із залученням викладачів Національного транспортного університету, що дозволяє більш професійно викладати дисципліни, пов'язані із організацією вантажних перевезень. Це, зокрема, такі дисципліни, як “Транспортні системи”, “Транспортне право”, “Вантажні перевезення”.

2. В програмі беруть участь викладачі Інституту логістики (ISL www.isl.org) Університету м. Бремен (Німеччина), які мають значний досвід в підготовці фахівців з логістики і виконують консалтингові проекти для провідних логістичних європейських компаній.

Після закінчення програми випускники отримують два документи: державний диплом магістра за спеціальністю “Маркетинг” і сертифікат Університету м. Бремен про успішне закінчення українсько – німецької програми “Логістичний менеджмент”.

3. До програми будуть залучатися вітчизняні фахівці – практики в сфері логістики, які добре знають особливості організації вітчизняного бізнесу.

04050, м. Київ, КНЕУ, вул. Мельникова, 81, (метро Лук'янівська).

Центр магістерської підготовки/Директор Центру магістерської підготовки КНЕУ проф. Порушник А.М.

Керівник програми «Логістичний менеджмент» проф. Репетікова І.І.

Очно-заочна форма навчання 205-54-73

Принятельна комісія 205-54-70 E-mail: magistr@kneu.kiev.ua